

MAİŞET

AHMET RASİM

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0376
Edebiyat: 087

MAİŞET
AHMET RASİM

Hazırlayanlar
Samet Çakmak
Büşra Ay Açar

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü ve Son Okuma
Dr. Hazal Bozoyer

Dizi Editörü
Prof. Dr. Yılmaz Daşcıoğlu

Kitap Editörü
Doç.Dr. Erol Göksen

Son Okuma
Dr. Berna Terzi Eskin

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

VakıfBank Kùltür Yayınları
İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No:7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2025

ISBN 978-625-6647-94-7

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevî ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul
Tel: 0 212 412 1700
www.mega.com.tr - info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Mayıs 2025

MAİŞET

AHMET RASİM

HAZIRLAYANLAR
SAMET ÇAKMAKER
BÜŞRA AY AÇAR

AHMET RASİM

1865'te İstanbul'un Sarıgözel Mahallesinde doğdu. 12 Haziran 1875 tarihinde Darüşşafaka'ya kaydolan Ahmet Rasim, edebiyat ve tarih zevkini Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Midhat gibi yazarları tanıdığı bu okulda edindi; ilk edebî ve ilmî yazı denemelerine de buradayken girişti. *Berk, Gülşen, Envâr-ı Zekâ, İmdâdü'l-Midâd* gibi dönemin dergi ve gazetelerinde de çalışan Rasim, birçok çeviri de yaptı.

1932'den vefatına kadar aralıksız bir şekilde yazı hayatına devam eden Ahmet Rasim'in, *Akşam, İkdâm, Malumat, Sabah, Servet-i Fünun* ve *Türk Yurdu* başta olmak üzere pek çok süreli yayında imzasına rastlanmaktadır.

"İlk Fıkra Yazarımız" olarak da tanınan Ahmet Rasim fıkra ve denemelerinde (*Şehir Mektupları, Cidd ü Mizah, Eşkâl-i Zaman...*) çoğunlukla şehir hayatını, kendi çevresinin yaşayışını, zamanın adet ve geleneklerini yansıttı. Hatırat türündeki kitapları (*Gecelerim, Fuhş-ı Atik, Falaka...*) ile de çok sayıda okura ulaştı. Yüksek gözlem gücü ile çağının tanıdığı eserler ortaya koymanın dışında hayret uyandıracak bir çalışma azmi sergileyerek çeviri, monografi ve ders kitapları da hazırlamıştır.

Ahmet Rasim 21 Eylül 1932'de Heybeliada'daki evinde vefat etti ve Heybeliada Kabristanı'na defnedildi.

SAMET ÇAKMAKER

1985 yılında Erciş'te doğdu. 2009 yılında Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Ardından Sakarya Üniversitesinde Yeni Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans ve doktora eğitimlerini tamamladı. Sinop Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde Araştırma Görevlisi olarak görev yaptı. Hâlen Sakarya Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Doktor Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda 2022 yılından bu yana Sakarya Üniversitesi Balkan Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (SABAMER) müdürlüğü görevini sürdürmektedir.

BÜŞRA AY AÇAR

1993'te Bartın'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Tekirdağ'da tamamladı. 2015 yılında Trakya Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu ve Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Pedagojik Formasyon eğitimini tamamladı. Lisans eğitiminin ardından aynı üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalında tezli yüksek lisans programına başladı ve 2018'de bitirdi. Aynı yıl Sakarya Üniversitesine Araştırma Görevlisi olarak atandı ve çalıştığı kurumda doktora programına başladı. Hâlen Sakarya Üniversitesindeki görevine ve Yeni Türk Edebiyatı sahasındaki doktora eğitimine devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Maişet	11
Sabiha	145
Asabi Kız	181
Derd-i Dil	211

ÖNSÖZ

Ahmet Rasim, yüzü aşkın eser vermiş üretken bir yazar olmasının yanı sıra, yazılarında niteliği koruyabilmiş ender kalemlerimizdendir. Ancak böylesine geniş bir külliyata sahip bir yazarın eserlerinin, güncel edebiyat okurunun ilgisine sunulanlarının sayısı son yıllara kadar bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdı. Bunu ilk bakışta, okur ilgisinin zamanla bazı eserler üzerinde yoğunlaşmasının doğal bir sonucu olarak görebiliriz. Ne var ki, eserlerinin büyük bölümünün hâlâ günümüz harflerine dahi aktarılmamış olduğu gerçeği hatırlandığında, bu kanaat geçerliliğini yitirir. Bu durum, Ahmet Rasim gibi, kalemiyle bir devri anlatan fakat eserlerinin çoğu zamanla gazete ve dergi köşelerinde, kütüphane arşivlerinde unutulmaya bırakılmış bir yazar hakkında verilecek her kanaati ve hükmü eksik bırakacaktır.

İşte bu düşünceden hareketle, 2017 yılında, Sakarya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Koordinatörlüğü tarafından desteklenen bir projeyle Ahmet Rasim'in tüm eserlerinin bibliyografyasını ortaya çıkarmayı amaçladık. Projenin tamamlanmasının ardından, kurmaca eserlerden başlayarak yazarın bütün eserlerini yayımlama kararı aldık. Elinizdeki kitap, bu kapsamda hazırlanan çalışmanın beşinci cildini oluşturmaktadır. Her ciltte yazarın birden fazla kitabı yayımlanmakta; bunlardan biri cildin üst başlığı olarak belirlenmektedir. Bu ciltte ise Ahmet Rasim'in kurmaca türündeki *Maişet*, *Sabiha*, *Asabi Kız* ve *Derd-i Dil* adlı roman ve uzun hikâyeleri yer almaktadır.

Maişet, Ahmet Rasim'in birey, aile ve toplum ilişkilerine dair gözlemlerini yansıtan önemli eserlerinden biridir. Cemile ve Siret adlı iki gencin evlilik sürecinde yaşadıkları içsel ve toplumsal çatışmaları konu alan roman, dönemin İstanbul'unu, özellikle Beyoğlu çevresini fon olarak kullanır. Pırlanta karakteri üzerinden yozlaşmış eğlence hayatının birey üzerindeki yıkıcı etkisini anlatan eser, yazarın anı türündeki *Fuhş-i Atik* adlı eseriyle de tematik ve mekânsal benzerlikler taşımaktadır. Bu benzerlikler, *Maişet*'in kimi otobiyografik izler taşıdığı izlenimini uyandırmaktadır.

Sabiha, genç yaşta ailesiz kalan, serveti ve güzelliğiyle İstanbul sosyetesine adım atan bir kızın hayat, aşk ve ihanet ekseninde yaşadığı acı deneyimleri konu alan etkileyici bir hikâyedir. Dönemin sosyal hayatını ve genç kadınların karşılaştığı çıkmazları güçlü gözlem gücü ve etkili bir anlatımla sunan eser, bireysel arzular, aşk, sadakat, evlilik, ihanet ve yeniden kazanılan mutluluk döngüsünü klasik ama çarpıcı bir anlatımla işler.

Asabî Kız, bireysel trajedinin aile içi ilişkiler ve dönemin sosyal atmosferi içinde ustalıkla işlendiği bir romandır. Hastalığı ve hassas mizacıyla hayata tutunmaya çalışan Nazife, sağlıklı ve güzel kardeşi Arife ile kıyaslandıkça içine kapanır, kıskançlık ve sevilme arzusu arasında savrulur. Yazar, bu çöküşü etkileyici bir dil ve güçlü psikolojik çözümlemelerle sunar.

Derd-i Dil ise, fırtınalı bir İstanbul gecesinde hem doğanın kudretiyle hem de kalbin derin yaralarıyla yüzleşen bir adamın içsel yolculuğunu anlatır. Doğanın dehşeti ile insan ruhunun kırılğanlığını harmanlayan eser, aşk, dostluk ve vicdan ekseninde, lirik bir dille unutulmaz bir ruh çözümlemesi sunmaktadır.

Ahmet Rasim gibi cümle yapısı, kelime zenginliği ve hayal gücü bakımından Türk nesrinin önde gelen üslup ustalarının metinlerini yeniden yayımlamak çeşitli zorlukları da beraberinde

getirmektedir. Bu nedenle, yazarın orijinal metnine müdahale etmeden; zamanla kullanımdan düşmüş veya nadiren kullanılan bazı kelime ve tamlamalar için —önceki ciltlerde olduğu gibi— bu ciltte de, okuma akışını ve bağlamı bozmadan, gerektiğinde köşeli parantez içinde günümüz Türkçesine uygun karşılıklar verilmiştir. Yazım konusunda ise öncelikle TDK Güncel Türkçe Sözlük esas alınmış, metinlerin tarihî niteliği dolayısıyla orada bulunmayan sözcükler için Kubbealtı Lugatı (Misallı Büyük Türkçe Sözlük) ikinci kaynak olarak kullanılmıştır. Her iki sözlükte de yer almayan kelimeler için ise bu iki kaynağın imlâ anlayışı dikkate alınarak orta bir yol izlenmiştir. Ayrıca açıklama gerektiren hususlar, dipnotlarda “–haz. n.” (hazırlayanın notu) ifadesiyle belirtilmiştir.

Ahmet Rasim’in tüm eserlerini günümüz okuruyla buluşturma hedefiyle yürütülen bu çalışmayı yayımlayan VakıfBank Kültür Yayınları’na, editör kuruluna ve bu ciltteki eserleri büyük bir titizlikle yayına hazırlayan akademisyenlerimize teşekkür ederiz.

Yılmaz DAŞCIOĞLU
Dizi Editörü
Adapazarı, 2025

MAİŞET¹

HAZIRLAYAN

BÜŞRA AY AÇAR

Musavver Malumat gazetesinde tefrika edildikten sonra
Maarif Nezaret-i Celilesi'nin ruhsatıyla tab olunmuştur.

Malumat Gazeteleri ve Tahir Bey Matbaası
Babıali Caddesinde Numara 40
Konstantiniye

1315

1. *Maişet* metnine kütüphanelerin dijital koleksiyonları üzerinden ulaşılmıştır. Çalıştığımız nüsha İBB Atatürk Kitaplığının Kemal Salih Sel Kataloğuna SEL_Osm_00480 demirbaş adıyla kayıtlı Sel/479 numaralı Arap harfli nüshadır. Bunun dışında eserin Seyfettin Özege Nadir Eserler Koleksiyonu 8380 numarada Arap harfli matbu bir nüshası kayıtlıdır. Ancak bu nüsha elimizdeki nüshadan hacimce daha azdır. Ayrıca bu iki nüsha içerik olarak birbirinin aynısıdır. *Maişet*, önce *Malumat* gazetesinde tefrika edilmiş, ardından 1899 yılında “Malumat Gazeteleri ve Tahir Bey Matbaası”nda kitap olarak yayımlanmıştır. Bu çalışmada yararlandığımız matbu nüsha 252 sayfadan oluşmaktadır ve tamamlanmamıştır. *Maişet*’in tefrikası ise 23 Eylül 1897 (nr. 113) ile 6 Mayıs 1899 (nr. 701) tarihleri arasında, “*Malumat*’ın Tefrikası” başlığıyla numaralandırılarak yayımlanmıştır. Tefrikanın birinci sayısından ellinci sayısına kadar elimizde kırk sayısı mevcuttur. Ayrıca *Malumat* gazetesinin dijital koleksiyonundaki eksikler nedeniyle tefrikanın bazı sayılarına ulaşamamış ve tefrikanın tamamlanıp tamamlanmadığı tespit edilememiştir. Tefrika için İBB Atatürk Kitaplığı ve Hakkı Tarık Us’un dijital kataloglarından yararlanılmıştır. Bununla birlikte *Maişet*’in matbu nüshası ile ulaşılan tefrikası arasında karşılaştırmalar yapılmış ve ciddi bir farklılık görülmemiştir. Bu nedenle çalışmamızda tefrika ile matbu metin arasında kelime bazındaki küçük değişimlere yer verilmemiştir. Yalnızca metnin sonuna, matbu metinde olmayan fakat tefrikadan ulaştığımız birkaç paragraflık bir kısım eklenmiştir. Bu duruma kitabın basımındaki bir hatanın ya da eksik basılmasının neden olduğu düşünülmektedir. –haz. n.

MAİŞET

1

Güneş, şua-ı zerrin-tar-ı füyuzunu [bereketinin altın iplikten ışınlarını] seherin dem-i infilakinden [ağarma zamanından] beri eflâke, hâke ferş ederek [yayarak] devr-i ikbal-i ümmeti burc [u] bârûsundaki mehabetle [kale ve surların heybetiyle] tefsir eden hisarlar üzerinden, eslaftan birkaç vücud-ı hamasete makarr-ı daimî [daimî merkez] olan meşhed-i mübarek [mübarek şهادet yeri] üstünden gurup eyliyordu.

Tepelere saniyede bir reng-i bedî [eşsiz renk] vererek yek-diğerine gayet karib olan iki ufk-ı mütekabilde [karşılıklı ufukta] bir nevi tecelli-i dil-pezir [gönle hoş gelen görüntü] gösteren bu necm-i tabdar [parlak yıldız], garbın arızalı [engebeli] zemin, saf, nim-laciverdî sath-ı asumanisi [yarı lacivert gökyüzü] üzerinde ruh ve fikre dokunan, enzar-ı iştihakı [arzulu bakışları] vakit vakit tebeddülât-ı hoş-âyende [hoşa giden değişimler] ile oyalayan bir temaşa-yı güzîn vücuda getirerek milyonlarca serptiği şuâat-ı hayat-efzâsını [hayat arttıran ışınlarını] azalttığı zamanda semanın o tilâl-i baharan-aşiyana [bahar günlerine yuva olan tepelere] doğru bir kavs-ı zahirî ile mütemayil göründüğü kısmında ekseriya lisan-ı avamda “eflatunî” denilen bir seviye-i mülevvene [renkli düzlem] hâsıl eder. Kurs [Güneş], bu seviye-i müşaşa [göz alıcı düzlem] ortasında küçüle küçüle kızarır.

Bazen nokta-i ufulden nebean ettiğine [batış noktasından yükseldiğine] ihtimal verilecek bir seyl-i münevver iki cihete yayılarak gök ile o cibal-i latife arasında göz alıcı bir hatt-ı fasıl [ayırıcı çizgi] teşkil eder. Bazen umk-ı lâ-tenâhîye [sonsuz derinliğe] doğru açılan bir dâmen-i nurani [ışıklı etek] çeşm-i hayal-i nazırı [bakanın hayal gözünü] tabakat-ı meçhuleye [bilinmeyen yerlere] doğru çekerek vecd ve istiğraktan mütevellit samt [sessizlik] ve teessür içinde bırakır.

Heyula-yı eşcar [Ağaçların ürkütücü hayali], simsiyah kesildiği hâlde dalları arasından, uçlarından güya arkada bulunan zemin-i tabnâkten [parlak zeminden] kopmuş veya cesim, tuluu musavver, kabartma bir levhanın ön taraf-ı menâzırına misal-i tabii imiş gibi bir şekl-i infirada [ayrı şekle] bürünür.

Akşamın o nevâhî-i dilnişin [latif yerler] üzerinde nebbe-nev [yeni yeni] peyda ettiği tablolar hücum-ı sayeden bir kat daha kesb-i letafet eder: Gölge gittikçe koyulaşan bir esir-i seyyal imiş gibi Anadolu sahilinin tepelerinde hafif, korularında kesif bir reng-i zalâm-âlûda [karanlık bulaşmış renge] girdikten, birkaç şua-ı ateşin, bir iki levn-i tâir [uçucu renk] ile seyelanını tadil ettikten [değiştirdikten] sonra dalgalar içine düşer, ıslanır. Suların tarz-ı cereyanına göre yayılır, kendine has bir iltimâ-ı muvakkat [geçici parıldama], geçici hareler, bî-ımtidat [süreksiz], fer ve tâbsız yakamozlar, akıntılarda mühtez [titreyerek], mütelâtım [çalkanarak] çırpınıp akıcı karanlıklar, anaforlda daha açık, daha aşikâr esmeriyet husule getirerek noksanî-i ziyadan [ışık eksikliğinden] bir feza-yı mücerrede dönen karşı sahilin pîrâmen-i ratibine [ıslak çevresine] düşer. Yavaş yavaş, suuda [yükselmeye] başlar. Boğaz bu saatlerde, bu demlerde ahzan-ı nihanına [gizli hüznlerine] kavuşur, şarılıtlı, gürültülü aheng-i kadimini bozan velvele-i neharın [gündüz gürültüsünün] indifayıyla [ortadan kalkmasıyla] vücut bulan sükûn-ı belîğ arasında letafet-i tabii-

yesini ihsas eder. Afak-ı garp sönmeğe üzere duran bakiye-i envarı bel edinceye [yutuncaya] kadar beş on sitâre-i sema-güzin [göğü seçen yıldız] birer köşeden parlar, o esnada, o dakikalarda yalnız semt-i meçhul-i teselsüle [biri ardına bilinmeyen yere] revan olduğu bilinen emvac-ı huruşan [coşan dalgalar] yine tarz-ı daimîsini muhafaza ederek akar. Arada ön direğinde fener asılı olan bir vapur sahil boyunca dönüp dolaşarak, ardı sıra beyaz köpükler bırakarak hisarlar önünden geçer. Durmaz, Boyacıköy, Mirgun² taraflarından uzaklaşa uzaklaşa İstinye pişgâhından [önünden] Yeniköy'e teveccüh eder [yöneldi].

Artık her iki sahil yekdiğerini seçemez, hayal meyal görür. Yalıların, sath-ı mailler [eğimli yüzeyler] üzerinde duran binaların pencerelerinden çıkan sarımtırak ziyalardan maada [başka] bir şey göze çarpmaz. Sahil yekdiğeri arasındaki fasılları bir nisbet-i hendesiyeyi [geometrik ölçüyü] takip edemeyen, hava gazları tenviratını [aydınlatmalarını] tasvir eden ince, zaman zaman sönen, müteharrik [hareketli], ziyası bir hareket-i tedricîyeye tâbi gibi görünen, müteselsil [art arda], bir hatt-ı münhâni [eğri hat] istikametinde parıldayan şulelerle tezyin eder.

Gece zamanına göre bu hatt-ı vasıl [birleşme çizgisi] üzerinde derin, nemnâk [ıslak], düşündürücü, müessir, derece-i muzlimiyeti [karanlığının derecesi] bir hiss-i müphemî andıracak surette hazin, tarif edilemeyen sevimli bir mahdudiyet [sınırlılık] ile gam-âğın [gam dolu], taravetiyle ruh-nevaz [ruh okşayıcı], asayiş-i fikr ve hatıra hâdim [hizmet eden], baktıkça bir melal-i taze veren, durdukça kendini sevdiren, güya en ziyade celi [açık], en ziyade âram-güdaz [huzursuz eden], en ziyade hayal-âmuz [hayal öğreten], en tatlı, en güzel bir levha-i sabahı örten ridâ-yı siyahın [siyah örtünün] inkişafını andırır

2. Mirgun, İstanbul'daki Emirgan semtinin eski adıdır. –haz. n.

surette heves-güzar-ı incilâ [heves veren parlaklık], rutubet-lerle üşütücü karanlıklarla münhasif [parlaklığı azalmış], nûcum-ı zahire ile müzeyyen [parlak yıldızlarla süslü], ekseriya hilal ile pîrâye-dâr [süslü], bazen açık, mükevkeb, mukmir, kehkeşanlarla âlûde [yıldızlı, mehtaplı, samanyollarıyla dolu], menâzır-ı mütevaliyesi [aralıksız manzaraları] birbiriyle imti-zaç edemeyen [uyum gösteremeyen] bir kıtâ-i semavi halk ve ibda eder.

Öyle geceleri olur ki beşerin mücadele-i hayatiyede attığı na-ra-i zafer Büyükdere önlerinden başlayarak ağlarla beraber hisarla-ra kadar iner, yayılır, akseder, kâh bir ziya-yı sabit durup dururken, denizde yüzen bir lema [parıltı] batıp çıkıyor gibi görünür görün-mez söner, ağır ağır işitilen kürek sedaları yine ağır ağır kaybolur, âzan-ı şairde [şairin kulaklarında] deniz perilerinin “feşâfeş-i dâ-manını” [eteğinin hıştırtısını] ihtar eden bir temas-ı mutasavvıt [ses veren dokunuş] gibi çınlar, kâh koyda, körfezde, dere içinde, ağız-da iptida ederek herhangi bir sahilhane [yalı] önünde biten avaz-ı nağme-kâr, koruluklar, meşcereler [küçük ormanlıklar] içinde, bayırlar, tepeler, dalgalar üzerinde, bir nida-yı elem gibi çarpına çarpına dağılıp yalnız kalpte, histe medid [uzayıp giden] ihtizazlar [titremeler], şarkın tabâyi-i mahlukatına [yaratılmışların tabiat-larına] bahşettiği sürekli teessürler, başka başka tahassüsler, türlü türlü sevdalar, müteessirini bahane-cû-yı bükâ edecek [ağlamaya bahane aratacak] hatıralar, eski iptilaları düşündürecek hayaller uyandırır. Dehan-ı müessirden [Etkileyici bir ağızdan] fırlayan bir mısra-ı serazat, güya hiss-i müşterek-i kulûb [kalplerin ortak hissi] imişçesine gönülden gönüle uğrayarak kamerin nur-ı zaifi, gecenin hâl-i bikarar-ı hiffeti [hafifliğinin kararsız hâli] arasından süzülüp istediği sinelerde gizlenir, bu âram [oyalanma], tabii değil tabiiyeti bir suret-i zindegîde [zindelik şeklinde] tasvir eden icab-ı cıbillidir [doğal gerekliliktir].